

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI
SECURITATE

Vasile POPA

Mihai-Ștefan DINU

ROMÂNIA ȘI PROCESUL DE STABILIZARE REGIONALĂ

© Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt rezervate
Universității Naționale de Apărare

- Lucrarea a fost discutată în ședința Consiliului Științific al
CSSAS

ISBN 973-663-142-7

Editura Universității Naționale de Apărare
București, 2004

CUPRINS

INTRODUCERE.....	5
CAPITOLUL 1 SURSE DE INSTABILITATE REGIONALĂ	7
1.1. O NOUĂ ABORDARE A FACTORILOR GENERATORI.....	7
1.2. SURSE DE INSTABILITATE ÎN EUROPA CENTRALĂ ȘI DE SUD-EST	9
CAPITOLUL 2 ORGANIZAȚII ȘI INIȚIATIVE DE STABILITATE REGIONALĂ	15
2.1. ORGANIZAȚII ȘI INIȚIATIVE DE STABILIZARE REGIONALĂ CENTRAL ȘI SUD-EST EUROPENE	16
2.2. ROMÂNIA ÎN CADRUL ORGANIZAȚIILOR ȘI INIȚIATIVELOR CENTRAL ȘI SUD-EST EUROPENE	18
CAPITOLUL 3	21
IMPACTUL INTEGRĂRII EUROPENE ȘI EURO-ATLANTICE A ROMÂNIEI ASUPRA STABILIZĂRII REGIONALE	21
3.1. O STRATEGIE COMUNĂ DE CONSOLIDARE A STABILITĂȚII REGIONALE	21
3.2. NOUL STATUT AL ȚĂRII NOASTRE ÎNTR-O EUROPĂ LĂRGITĂ	22
3.3. CONTRIBUȚIA ROMÂNIEI LA STABILIZAREA REGIUNII	24
CONCLUZII	30

INTRODUCERE

Stabilizarea regională se află într-o relație de dependență benefică cu cooperarea bilaterală și multilaterală. Țara noastră are un loc distinct în noua opțiune politică europeană, prin demersurile proprii de reformare instituțională, colaborare, cooperare și integrare. Multitudinea de inițiative regionale de cooperare la care România participă constituie modalități adecvate de realizare a stabilității în zona central-europeană, a Balcanilor și Mării Negre. Sprijinind eforturile de dezvoltare economică și democratizare ale statelor din centrul și sud-estul Europei, aceste inițiative au un aport decisiv la stabilizarea regională.

Comunitatea regională din care România face parte se confruntă, la orizontul actualului secol, cu o serie de probleme grave, destabilizatoare, care, în epoca mondializării, devin tot mai acute și mai presante, implicând un angajament comun al statelor regiunii, aflate în plin proces de integrare europeană și euro-atlantică.

Liderii și analiștii central și sud-est europeni recunosc că securitatea și stabilitatea regională este o stare rezultată din acțiunea sinergetică a mai multor factori, cuplată la modele de securitate diverse: cooperativă, democratică, militară, politică, diplomatică, economică, juridică și de poliție, coexistând în efortul de afirmare a unui model global de securitate pentru secolul XXI.

În procesul de stabilizare regională, țara noastră se alătură OSCE, ce se ocupă de prevenirea crizelor și conflictelor, cu securitatea cooperativă, celorlalte 45 de state ale Consiliului Europei specializate în promovarea și protecția drepturilor

omului, deci în securitatea democratică, celor 25 membri NATO ce asigură apărarea colectivă și gestionarea crizelor „în afara zonei“, adică cu securitatea militaro-strategică, celor 25 de state membre ale UE ce lucrează la integrarea economică, monetară, politica externă de securitate comună, cooperarea judiciară și de poliție, asigurând dezvoltarea economică și stabilitatea politică a Europei. Acest ansamblu instituțional complex, în care țara noastră se integrează cu fermitate, va da naștere unei noi ordini paneuropene de pace, cooperare, securitate și stabilitate.

Studiul de față își propune să prezinte sursele și factorii generatori de instabilitate, organismele și structurile de stabilitate regională, precum și impactul integrării europene și euro-atlantice a României asupra stabilității regionale. Concluziile autorilor se referă la perspectivele ce se deschid stabilității și prosperității Europei, păcii și securității internaționale, din unghiul de vedere al statelor central și sud-est europene membre sau candidate la NATO și UE.

Capitolul 1

SURSE DE INSTABILITATE REGIONALĂ

1.1. O nouă abordare a factorilor generatori

Balcanii, ca entitate geostrategică regională, au fost considerați, dintotdeauna, zonă de risc maxim, potențial explozivă a Europei. Studii de analiză a cauzalității confruntărilor balcanice caută însă să argumenteze că aceasta este o interpretare eronată a istoriei. Violențele care au zguduit regiunea, se apreciază exclusivist, au ca factor generator alianțele opuse, marile puteri, iar nu cauze locale.

În opinia noastră, adevărul se află la mijloc: în timp, câtă vreme au existat alianțe opuse, atât acestea, cât și condiționările locale și-au spus hotărât cuvântul în crearea unei anumite situații inflamante în Balcani. Jocul marilor puteri, împreună cu potențialul conflictual etnic și religios din zonă, a dat naștere la confruntări sângeroase și dezintegrări statale, la amplificarea riscurilor de securitate.

Realitățile contradictorii ale regiunii sunt însă rezolvabile, astfel că viziunea de condamnare inevitabilă a acesteia la instabilitate perpetuă nu rezistă analizei aprofundate. Ștergerea „distingției strategice dintre centrul și periferia Europei”, petrecută, după părerea unor cercetători de la Rand Corporation – Ronald D. Asmus, Richard L. Kugler și F. Stephen Larrabee -, în era post Război Rece, plasează conflictele de pe „arcurile de criză” estic și sudic pe o poziție centrală pentru securitatea europeană, solicitând o tratare

nediscriminatorie, din partea Alianței cel puțin, a noilor democrații din Europa, ceea ce aceasta și face.

Ultima lărgire a NATO, din 2004, cea mai mare de până acum, înlătură contradicția din studiul „Edificarea unui nou NATO” al celor trei cercetători sus-menționați: realizarea unei „mari strategii occidentale (...) politice și economice” (...) prin instituirea unui „cadru stabil de securitate pentru zonele respective”, pe baza unei extinderi modeste. Momentul Madrid este astfel depășit de momentul Istanbul, confirmând necesitatea închiderii arcului de securitate și stabilitate Ungaria-România-Bulgaria-Turcia, prin alăturarea la Alianță a statelor excluse în runda precedentă.

Faptul că Alianța a contribuit deja și contribuie în continuare activ la dezamorsarea unor conflicte potențiale din sudul Grupului de la Vișegrad (Kosovo) arată beneficitea unei opțiuni integratoare pentru statele din regiune. NATO demonstrează, prin extindere, contrar părerii lui S. Huntington, că „linia de fractură religioasă” Vest- Est nu este „granița definitorie” a Europei, ci una din multiplele linii de fractură existente în Europa¹.

Tot NATO, prin extinderea amplă din 2004, pune capăt unei tendințe centrifuge căreia i-au căzut victime state ca Albania, ce au susținut că aparțin Occidentului, pentru a nu fi asociate cu riscurile grave presupuse de apartenența la regiunea balcanică. Redând Balcanilor și regiunii noastre locul ce li se cuvine în familia atlantică, Alianța îi redă, pe această cale, Europei însăși șansa stabilității, democrației și prosperității.

În altă ordine de idei, vom menționa că între factorii generatori de instabilitate regională se află, pe o poziție importantă, statele caracterizate de blocaj sau incapacitate instituțională și socială cronică. Numite generic „state

¹ William WALLACE, European/Atlantic Security Institutions: Current State and Future Prospects (paper presented at The Conference on the Interaction of the EU and NATO, Roma, 21-22 ian. 1994), p. 19 (notes).

decăzute“ („failed states“), acestea devin amenințări atât pentru ele însele, cât și pentru celelalte state, pe plan regional sau global.

Interinfluența evenimentială este tot mai evidentă la nivel regional: problemele dintr-un stat se propagă și în statele vecine. Noile riscuri de instabilitate se manifestă în lanț, transnațional, iar analiștii domeniului relațiilor internaționale le studiază din diverse perspective: geografică, funcțională etc.

O atare abordare a condus la concluzia că doar larga cooperare, care exclude confruntarea, și solidaritatea pot pune capăt instabilității. Împreună cu cooperarea regională, solidaritatea impune respectul drepturilor omului, al libertății de exprimare, al legii, al minorităților, toleranța și reconcilierea cu trecutul, asigură protejarea valorilor comune, folosirea în procesul de stabilizare a „lecțiilor învățate“ deja pe plan regional.

1.2. Surse de instabilitate în Europa Centrală și de Sud-Est

În cadrul Europei Centrale și de Sud-Est, zona balcanică reprezintă, în continuare, principalul focar de tensiune și conflict, cu implicații majore în securitatea și stabilitatea regională și continentală. Purificarea etnică a 90 la sută din populația sârbă care trăia în enclavele Caglavica, Lipljan, Gracanica, Kosovo Polje, Obilic, Prizren, Pristina, Gnjilane și Pec, din partea centrală și sudică a Kosovo, la care s-au dat albanezii, prin membrii partidelor politice albaneze, ai Corpului de Protecție al Kosovo (KPC), moștenitorul instituțional al UCK, forțe de poliție din Kosovo (KPS), împreună cu organizații fundamentaliste islamice teroriste având legături cu Al-Qaeda, Hamas, Armata Națională Albaneză și Abu Bakr Sadik, a dus, numai în martie a.c., la 20

de morți, 600 răniți, 13 sate, 500 clădiri și 35 biserici sau mănăstiri ortodoxe distruse. Acest dezastru etnic s-a adăugat celui provocat de albanezii kosovari din 1999 și până azi (250.000 de sârbi și locuitori de alte etnii au fost alungați din regiune, 2370 au fost uciși, iar despre soarta altora 3455 nu se mai știe nimic). Cele 271 de gropi comune cu cadavre de non-albanezi descoperite până acum, 117 lăcașuri ortodoxe de cult și mii de case distruse arată dimensiunea inimaginabilă a pogromului desfășurat în doar 5 ani, în pofida prezenței în zonă a militarilor KFOR și UNMIK. Scopul acestei acțiuni așa-zis purificatoare este schimbarea raporturilor demografice în favoarea etnicilor albanezi și declararea „independenței“ provinciei respective, de fapt instituirea primului stat fundamentalist islamic în Balcani.

Soluționarea definitivă și pe termen scurt a problemelor grave cu care se confruntă acest spațiu este greu de conceput, dacă avem în vedere implicațiile și complicațiile atât de numeroase de ordin etnic, religios, cultural, istoric, economic, politic și de altă natură.

Sursele din care provine această stare de fapt sunt următoarele:

- mediul local interetnic și interconfesional ce perpetuează tensiuni vechi și speculează realități noi, politice, economice, financiare, sociale, militare etc.;
- susținerea externă, prin activități ilegale cu caracter transfrontalier, a tendințelor separatiste albaneze;
- situarea zonei pe un coridor al migrărilor și traficantilor de droguri, arme, muniții, ființe umane;
- plasarea zonei respective pe o falie a religiilor musulmană, catolică și ortodoxă, de ofensivă a radicalismului islamic;
- neconcordanța dintre frontierele politice și cele identitare;
- existența a numeroase traume ale istoriei etc.

O altă categorie de surse de instabilitate este generată de participarea militară a unor state ale regiunii supuse analizei la conflictele din Afghanistan și Irak, ca membre ale coaliției antiteroriste, factor ce poate motiva inițierea pe teritoriul Europei Centrale și de Sud-Est de acțiuni teroriste punitive, cu urmări grave pe plan economic, uman, ecologic etc.

Surse de instabilitate pentru spațiul nostru regional pot fi considerate însă și zonele transnistreană, a Mării Negre, Caucazului și Asiei Centrale, unde forțe destabilizatoare diferite întrețin stări de tensiune sau conflict.

Putem însă detecta și alte surse de instabilitate, astfel:

- existența unor veritabile „fiefuri ale crimei organizate“ în anumite părți ale unor state regionale (Transnistria, de exemplu, este considerată adevărată „gaură neagră“ a crimei organizate din Republica Moldova);

- amestecul unor state din afara regiunii, cu interese opuse de cele ale statelor regiunii, în crizele și tensiunile ce apar la un moment dat;

- efortul unor state din regiune de a deveni lideri regionali;

- unele tulburări interne din anumite state ale regiunii datorate degradării situației economice, a dificultăților reformei, erorilor factorilor politici, administrativi etc.;

- accederea la conducerea structurilor statale și de partid a unor elemente naționalist-extremiste, cu concepții etnic-purificatoare, șovine;

- ineficiența activității justiției, administrației, ordinii publice și structurilor de siguranță națională etc.

O sursă deloc neglijabilă de instabilitate și insecuritate în regiune, pe lângă tensiunile etnice, traficul de armament, muniții, droguri, substanțe radioactive și ființe umane, proliferarea și dezvoltarea rețelelor teroriste, criminalitatea organizată transnațională, migrația clandestină, incitarea la

extremism, separatism și xenofobie, o constituie, în prezent, intoleranța.

Intoleranța socială, de exemplu, conduce la discriminări politice, economice, religioase, etnice, de gen, rasiale, de vârstă etc. Studii europene recente în domeniu² arată că, în unele state din Centrul și Sud-Estul continentului, intoleranța maximă la grupurile minoritare și de imigranți înregistrează valori foarte ridicate.

Atitudinile discriminatorii cele mai intense se datorează tradiționalismului de nivel ridicat și relativ redusei experiențe de democrație. O maximă intoleranță rasială apare mai ales în comunitățile rurale mici, cu niveluri ridicate de fertilitate și de tradiționalism. Tinerii și femeile sunt mai toleranți, la fel ortodocșii față de catolici.

Ca similitudine a profilului de toleranță, țara noastră se include în grupul Ungariei și Poloniei. Celelalte grupuri distincte sunt: Cehia-Slovacia-Bulgaria, Slovenia-țările baltice.

Surse semnificative de instabilitate în Europa Centrală și de Sud-Est sunt reprezentate de absența macrostabilității economice la nivel statal și de disparitățile economice ale statelor. La acestea se adaugă accesul discriminatoriu la educație și la asigurarea sănătății, la resursele esențiale de trai, la informație și cunoaștere, ce pot genera crize sociale grave, generatoare de violențe.

Din cauza declinului economic, stagnării și conflictelor, statele regiunii noastre au atins abia 75 la sută din PIB-ul de dinainte de 1989. Or, stabilizarea Balcanilor ține decisiv de stabilitatea economică, ce necesită investiții directe și dezvoltarea unor proiecte economice concrete, extinderea parteneriatului între UE și Zona de Cooperare Economică a Mării Negre, inițierea de noi forme de cooperare regională.

² Dumitru SANDU, *Diferențieri europene ale toleranței sociale*, în revista „Sociologie Românească” nr. 1-2/ 2002, pp. 7-13 (www.sociologieromaneasca.ro/2002).

În ce privește tendințele centrifuge ale unor forțe naționaliste și extremiste de fragmentare a unor state, realitatea arată că acestea se folosesc de orice argument pentru a-și susține activitatea de destructurare.

În acest sens, sunt evidente preocupările unor regionalişti radicali de a găsi argumente culturale și istorice pentru revendicări teritoriale³.

În „geopolitica internă” a unui stat, cum o numește Yves Lacoste, relația limbă națională – limba regională, reflectând relația stat – regiune, este factor generator de frontiere interne, cu miză finală teritorială⁴. Deși se încearcă o escamotare a unei astfel de finalități culturale, este clar că „discriminarea pozitivă a unei limbi regionale sau minoritare în cadrul unui teritoriu creează premisele schimbării raporturilor de putere existente”⁵, prin multiplele și complexe legături dintre limbă, teritoriu și politică.

Se resimt apoi, ca foarte importante, între sursele de instabilitate ale regiunii în care trăim, defecțiunile și inconsistențele din sfera reformării sistemului militar, a prevenirii conflictelor și acțiunilor post-conflict, a capacităților necesare combaterii terorismului și de asistență umanitară, a participării la operațiunile de menținere a păcii, salvare și răspuns la crize, a managementului sistemului de securitate și apărare regional și național, a colaborării pe linia schimbului de informații etc.

³ Asist. univ. drd. Sorin BORDEI, *Carta limbilor regionale sau minoritare. Mize și implicații geopolitice*, în volumul „Securitate și societate, provocările mileniului trei”, cuprinzând materialele prezentate la secțiunea „Istorie și geopolitică” a celei de-a X-a sesiuni de comunicări științifice a Academiei Naționale de Informații, din 24 martie 2004, p. 121.

⁴ Ibidem, p. 124.

⁵ Ibidem, p. 123.

Evidențele arată că o sursă permanentă de instabilitate o constituie dezvoltarea cu întârziere, în perimetrul regional, a instrumentelor democratice necesare bunei funcționalități a statului de drept, marginalizarea pe criterii etnice, religioase, sociale, de sex sau orientare politică, birocrăția și corupția generalizate, nerespectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului etc.

Surse de instabilitate socială pentru Europa Centrală și de Sud-Est pot fi, apreciem, șomajul și sărăcia, care sporesc insecuritatea individului, lipsa unei protecții sociale reale, declinul demografic datorat condițiilor economice precare, diminuarea stării de sănătate a populațiilor, exodul „creierelor”, inconsistențele culturale și educaționale, lipsa dialogului intercultural și interconfesional, afectarea identității naționale, a diversității culturale și religioase.

Capitolul 2

ORGANIZAȚII ȘI INIȚIATIVE DE STABILITATE REGIONALĂ

În demersul nostru pe plan regional, ar trebui să ne îndreptăm atenția către trei spații importante de acțiune. Este vorba despre fostul spațiu iugoslav, în special, și ne referim în primul rând la Kosovo, regiune al cărei statut rămâne încă neclarificat⁶, și cel al Balcanilor de Vest, în general, pe de o parte, și spațiul Mării Negre, pe de altă parte. După cum lesne observăm, la o primă vedere, acestea constituie spații importante, cu o deosebit de mare influență asupra stării mediului regional de securitate, eventuale modificări ale unei stări de stabilitate, destul de fragilă a regiunii, putând aduce prejudicii stării de securitate la nivel global. Tocmai de aceea, comunitatea internațională și, în particular, cea europeană, prin structuri, organizații și inițiative corespunzătoare, au depus eforturile necesare pentru crearea unui spațiu propice dezvoltării democrației și creșterii economice, prin impulsivitatea laturii economice a respectivelor regiuni. Există, astfel, o serie de organizații și inițiative ale căror acțiuni se dezvoltă în regiune, cu scopul declarat de a întări stabilitatea zonei, în vederea construirii/consolidării unei Europe stabile economic, politic, cultural și militar, o Europă sigură pentru toți cetățenii săi.

⁶ Crize și instabilitate în Europa, CSSAS, Editura UNAp, 2004.

2.1. Organizații și inițiative de stabilizare regională central și sud-est europene

AGENȚIA EUROPEANĂ PENTRU RECONSTRUCȚIE – responsabilă pentru managementul principalelor programe de asistență ale UE în Kosovo, Serbia și Muntenegru.

PARTENERIATUL DE ADERARE (PA) – unul din punctele-cheie ale strategiei de preaderare, împreună cu instrumentele financiare de armonizare a țărilor în curs de aderare cu acquis-ul european (PHARE, SAPARD, ISPA etc).

PACTUL DE STABILITATE PENTRU EUROPA DE SUD-EST se constituie într-o încercare majoră a comunității internaționale de a implementa în sud-estul Europei o strategie de prevenire pe termen lung a conflictelor, cu accent pe refacerea economică, dezvoltarea politică și securitatea socială.

BANCA EUROPEANĂ PENTRU RECONSTRUCȚIE ȘI DEZVOLTARE încurajează tranziția către economii bazate pe o piață liberă și promovează inițiativa privată și antreprenorială în țările Europei Centrale și de Est și ale Comunității Statelor Independente (CSI).

BANCA EUROPEANĂ DE INVESTIȚII constituie instituția de finanțare pe termen lung a Uniunii Europene, un corp autonom stabilit pentru finanțarea investițiilor de capital.

ORGANIZAȚIA PENTRU SECURITATE ȘI COOPERARE ÎN EUROPA este o organizație europeană ale cărei acțiuni sunt duse în sprijinul stabilității prin creștere economică și politică.

INIȚIATIVA CENTRAL EUROPEANĂ își propune să coopereze cu organizații și instituții europene, în mod special cu UE, Consiliul Europei, OECD, OSCE, ca și cu alte inițiative de cooperare, în zone de interes reciproc. De asemenea, activitățile ICE se duc cu sprijinul ONU (în special împreună cu Comisia Economică pentru Europa a ONU). Scopul ICE este de a participa la creșterea coeziunii în Europa, pentru o Europă fără linii de demarcație, rezultate din strategiile de lărgire euro-atlantică sau din diferențele standardelor și dezvoltării economice. Având în vedere riscul de apariție, pe termen lung, a noi factori ce pot afecta stabilitatea și securitatea în regiune, ICE dorește să furnizeze capacități îmbunătățite statelor membre mai puțin avansate, care au nevoie de o dezvoltare economică accelerată.

COOPERAREA ECONOMICĂ LA MAREA NEAGRĂ este o organizație ce promovează cooperarea strânsă și de durată între țările situate în regiunea Mării Negre.

PROCESUL DE COOPERARE DUNĂREANĂ este o inițiativă politică a României și Austriei, la care s-au alăturat Comisia Europeană și Pactul de Stabilitate. În cadrul Procesului au fost invitate să participe toate statele riverane Dunării. Scopul acestui Proces este de a contura direcțiile de acțiune ale statelor riverane, prin identificarea preocupărilor și intereselor comune stabilind domenii prioritare de cooperare. Se urmărește, totodată, cointeresarea tuturor statelor din regiune pentru dezvoltarea cooperării în vederea unei cât mai eficiente gestionări a resurselor proprii.

ACORDUL DE INVESTIȚII constituie o inițiativă a Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică de a promova dezvoltarea sectorului privat și creșterea investițiilor în Sud-Estul Europei.

CONSILIUL EUROPEI – organizație interguvernamentală pentru protecția drepturilor omului, democrației pluraliste și a statului de drept, încurajând, totodată, identitatea și diversitatea culturală europeană, ajutând la consolidarea democratică a stabilității în Europa, prin sprijinirea reformelor politice, legislative și constituționale.

ACORDUL DE LIBER SCHIMB CENTRAL EUROPEAN (CEFTA), al cărui scop este introducerea graduală a unei zone de liber schimb, de către membrii săi (Polonia, Ungaria, Cehia, Slovacia, Slovenia, Bulgaria, România), cu dorința de a extinde și sprijini liberul schimb, de a accelera dezvoltarea activităților comerciale și a asigura oportunități în ceea ce privește locurile de muncă, de a crește productivitatea și stabilitatea financiară.

PROCESUL DE COOPERARE SUD-EST EUROPEANĂ (SEECF) a fost fondat în 1996, cu participarea Albaniei, Bulgariei, FYROM, Greciei, României, Serbiei și Muntenegru, având drept scop întărirea relațiilor între țările din sud-estul european și transformarea regiunii într-una a păcii, securității, stabilității și cooperării, deplin integrată în structurile europene și euro-atlantice.

2.2. România în cadrul organizațiilor și inițiativelor central și sud-est europene

Apreciată drept un actor important al regiunii, România, nou membru al NATO, a demonstrat, prin acțiunile sale, că se poate constitui într-un pilon solid de stabilitate.

În ceea ce privește obiectivul major al României, de integrare europeană, îndeplinirea acestuia este complementară cu demersurile în plan regional, cooperarea la acest nivel reprezentând acțiunea dusă în sprijinul creșterii stabilității în zonă. Astfel, o serie de probleme politice, economice, de securitate, culturale au putut beneficia de o abordare mai eficientă, într-un cadru relativ omogen, cu un anumit grad de coeziune, creându-se mecanisme viabile de cooperare a căror necesitate e demonstrată nu doar la nivel regional și subregional, ci și global.

În acest sens, România și-a manifestat inițiativa și acțiunea, în general, în cadrul proceselor de cooperare regională din Europa Centrală și de Sud-Est, dintre care amintim aici:

- Procesul de Cooperare a Statelor Sud-Est Europene (SEECPE);
- Inițiativa Central Europeană (ICE);
- Acordul de Liber Schimb Central-European (CEFTA);
- Organizația Cooperării Economice la Marea Neagră (OCEMN);
- Procesul de Cooperare Dunăreană;
- Pactul de Stabilitate în Europa de Sud-Est (PSESE);
- Inițiativa de Cooperare Sud-Est Europeană (SECI);
- Gruparea GUUAM.

De asemenea, țara noastră participă la diverse forme de cooperare al căror rol este de a stabili legături economice și de a crește stabilitatea regională. Menționăm aici „trilateralele”: România-Bulgaria-Grecia, România-Bulgaria-Turcia, România-R. Moldova-Ucraina, România-Ungaria-Austria.

Din punct de vedere *militar*, România este parte a:

- Forței Multinaționale de Menținere a Păcii în sud-estul Europei / Brigada sud-estul Europei;

- Forței Mării Negre (BLACK SEA FOR);
- Cooperării în domeniul menținerii păcii a țărilor din centrul Europei (CENCOOP), la care participă Austria, România, Ungaria, Slovenia, Slovacia, Elveția și R. Cehă;
- Colaborării militare în centrul și sud-estul Europei (GENCOOP), lansată în octombrie 1997, la Sofia;
- Batalionului Româno-Ungar de Menținere a Păcii;
- Batalionului de Geniu Ungaro-Româno-Ucrainean;
- Batalionului Mixt Româno-Moldovenesc.

Capitolul 3

IMPACTUL INTEGRĂRII EUROPENE ȘI EURO-ATLANTICE A ROMÂNIEI ASUPRA STABILIZĂRII REGIONALE

3.1. O strategie comună de consolidare a stabilității regionale

Integrarea țării noastre în structurile europene și euro-atlantice va avea un impact pozitiv asupra securității și stabilității regionale, continentale și globale, va favoriza cooperarea, înțelegerea, reconcilierea și aplanarea unor dispute istorice pe plan subregional. Conlucrând strâns cu celelalte state membre, România va lua parte activ la soluționarea marilor probleme ce preocupă azi UE și NATO: disparitățile economice și sociale, conflictele etnice și religioase, terorismul și armele de distrugere în masă, crima organizată, traficul de arme, droguri și ființe umane, corupția și drepturile omului.

Fără a subestima rolul jucat de statele europene și SUA în stabilizarea regiunii, putem conchide, pe baza unei argumentații bogate, că statele Europei Centrale și de Sud-Est membre, asociate sau partenere ale celor două organizații sunt în măsură să participe la dezvoltarea unei strategii comune de consolidare a stabilității și securității regionale, în această direcție România având o implicare de mare importanță.

Efortul comun va asigura depășirea subdezvoltării economice și sociale, prin aplicarea unor noi forme și mecanisme de consolidare și extindere a cooperării regionale în cele mai diverse domenii, începând de la crearea unei piețe

integrate pentru energie, până la infrastructurile de transporturi și telecomunicații. La aceasta va contribui și procesul de reevaluare a percepției privind comunitățile naționale, care va face trecerea de la etnicitate și religie, ca trăsături de identitate ale valorilor cetățeanului, la libertăți și drepturi egale.

Împreună, statele regiunii pot detrona inactivismul și neimplicarea în problemele reconstrucției și stabilității, ineficiența instituțiilor internaționale de securitate. Tot prin colaborare și cooperare, ele pot dezvolta politici și folosi instrumente care să le permită abordarea de o manieră decisivă a conflictelor interetnice și de alt gen, aplicând standardele europene, promovând hotărât un sistem de valori care să favorizeze interesele tuturor națiunilor Europei Centrale și de Sud-Est.

De asemenea, structurându-și strategiile prin prisma responsabilității lor regionale, fie că fac sau nu fac parte din diverse structuri de securitate, ele au posibilitatea să stopeze violența și să restrângă până la dispariție spațiul destabilizator.

3.2. Noul statut al țării noastre într-o Europă lărgită

Stat membru al Alianței Nord-Atlantice și, prin îndeplinirea cu succes a aquis-ului comunitar, din 2007, al marii familii europene, România deține un rol pozitiv, activ în soluționarea problemelor grave ale actualității, a crizelor regionale. Importantul său potențial economic, uman și de instrucție este apreciat unanim de specialiști ca fiind comparabil cu cel al țărilor dezvoltate, fapt ce îi permite ca, alături de celelalte state din regiune, să asigure un echilibru stabil pe plan continental și eliminarea oricăror surse de conflict social. De altfel, considerăm că, în noua sa calitate, statul român poate conta foarte mult în demersul comun de elaborare

a unui răspuns coerent și rațional la noile probleme ale regiunii și ale Europei largite.

Deschiderile și eforturile deosebite întreprinse de cele două organizații pentru statele din Centrul și Răsăritul Europei au, împreună cu propriile eforturi ale statelor respective, inclusiv România, rolul de a le integra firesc în sistemul actual de securitate, a le oferi securitate egală și posibilitatea de afirmare a noului lor statut într-o nouă Europă.

Din postura de membru sau viitor membru al celor două organizații, țara noastră poate și trebuie să promoveze o largă cooperare cu restul statelor din regiune, identificând acele mecanisme care să le atragă în scurt timp și pe acestea la luarea deciziilor politice necesare asigurării unei stabilități regionale și europene durabile.

Post aderare, prin poziția sa centrală în această parte a continentului, se estimează că România își va asuma responsabilități sporite în plan politic, economic, de securitate și stabilitate, va pune mai bine în valoare marile sale disponibilități constructive și de cooperare, promovând ample acțiuni la nivel regional și internațional.

Convergența intereselor sale de securitate cu cele ale întregii comunități europene și euro-atlantice va determina statul nostru să facă în continuare pași fermi pe calea integrării depline în cele două organizații, ca o investiție decisivă la stabilitatea și securitatea spațiului euro-atlantic și a celui central și sud-est european.

Mult mai mult decât până în prezent, România va lucra la noua arhitectură globală de securitate prin cooperare, luând parte activă la prevenirea și soluționarea crizelor și conflictelor regionale, sub egida ONU, NATO, UE și OSCE, pe teatre de operații variate de pe continent și din afara acestuia.

După aderarea deplină, țara noastră va avea posibilități sporite de a influența și controla fenomenele politico-militare din regiune, prevenind apariția unor conflicte

de natură să afecteze interesele de securitate ale națiunilor din Balcani, Europa Centrală și de Sud-Est și nu numai, atenuând disputele dintre unele state și acționând pentru a elimina complet sursele de conflict din această parte a bătrânului continent.

Totodată, România va întinde o mână de ajutor celorlalte state care aspiră la integrare și care nu trebuie lăsate pradă trecutului sau poziției geografice, unei noi Cortine de fier, dar nici excluse de la posibilitatea reală de a aduce transformări pozitive securității europene în ansamblu. Este limpede pentru noi că statul român integrat are obligația morală, istorică și strategică de a sprijini țările din Balcanii de Vest (Albania, Croația, Macedonia și Serbia-Muntenegru) pentru a fi primite în NATO și UE. În același timp, și vecinii noștri de la Răsărit trebuie sprijiniți spre a ne fi parteneri în structurile europene și euro-atlantice.

3.3. Contribuția României la stabilizarea regiunii

Zona Bazinului Mării Negre și cea a Caucazului sunt, în prezent, și vor fi, și în viitor, zone de o importanță strategică foarte mare. Contribuția țării noastre la stabilitatea Bazinului Mării Negre este motivată de faptul că Marea Neagră este granița de nord a aripii de sud a NATO și spațiul unei ample cooperări militare în cadrul PfP, se situează în proximitatea zonei „fierbinți” a Orientului Apropiat și Mijlociu, asigură ieșirea spre Oceanul Planetar a României, Bulgariei, Ucrainei și statelor transcaucaziene, iar a Federației Ruse spre „mările calde”, include diverse trasee de transport al hidrocarburilor din regiunile Mării Caspice și Asiei Centrale spre Europa Occidentală, este principalul culoar pentru traficul de droguri dinspre Orientul Mijlociu și Asia spre Vestul Europei, are

importante resurse economice și oferă vaste posibilități de cooperare economică și turistică.

În cadrul Organizației de Cooperare Economică a Mării Negre (OCEMN), România contribuie semnificativ la schimbul economic al țărilor riverane Mării Negre și la soluționarea pe cale pașnică a conflictelor din zonă, la conlucrarea, dezvoltarea economică și stabilitatea acesteia.

La nivelul inițiativei regionale BLACKSEAFOR, țara noastră are un aport remarcabil la întărirea încrederii, prieteniei și buneii înțelegeri între statele riverane, dezvoltarea cooperării și interoperabilității între forțele navale, este pregătită să desfășoare operațiuni de căutare și salvare, asistență umanitară, deminări, protecția mediului, operații în sprijinul păcii.

De altfel, în Directiva politico-militară pentru revizuirea fundamentală a planurilor de apărare (2003), între cerințele militare (military tasks) ce revin României, pe plan regional, se numără și contribuția acesteia la securitatea regională, prin participarea la această inițiativă, ca și la alte aranjamente și forțe regionale, cum sunt: SEDM, SEEBRIG, SHIRBRIG, CENCOOP, Batalionul româno-ungar, Batalionul de geniu „Tisa”, alte forțe declarate pentru UE.

Pentru regiunea Mării Negre, zonă strategică de interes global, România este garantul stabilității politice și al participării la asigurarea securității energetice a Occidentului, dar și contributorul de marcă la spațiul de securitate comun, la stabilitatea sa democratică.

Miza economică din zona Mării Negre va crește tot mai mult în anii care vin, astfel că dezvoltarea durabilă a României și celorlalte țări și cooperarea strânsă vor da o și mai mare consistență securității și stabilității regiunii. În perspectivă, bazinul Mării Negre va consemna o dezvoltare a unor piețe de energie ale Mării Negre, dinamice și complementare, în cadrul unei abordări regionale

cuprinzătoare, în conjuncție cu procesele euro-atlantice⁷. Țara noastră este și va rămâne subiect și actor al schimbărilor induse de globalizare, folosind oportunitățile oferite de aceasta, dar și contribuția la prosperitatea și dezvoltarea regională globală, pe fondul apropierii dintre interesele statelor din zonă și cele ale unor mari puteri din afara regiunii.

Prin aderarea la UE, țara noastră va avea propria contribuție la elaborarea unor strategii de valorificare optimă a noilor realități politice europene, ce vor schimba definitiv destinele comunităților din statele regiunii, dar va și iniția sau susține, totodată, un dialog continuu, deschis, eficient, între Occident și Orient, între Europa, Asia și Africa, pe o gamă largă de probleme politico-militare, de securitate și stabilitate, asigurând crearea unui spațiu global de prosperitate și securitate.

Împreună cu partenerii Europei, România se va preocupa de crearea unei SEEFTA (South East Europe Free Trade Agreement), un transfer al filosofiei de succes a CEFTA către Europa de Sud-Est.

Lucrând pentru stabilizarea regională, România va lua parte la inițiativa Comisiei Europene „Cer Unic European”, ce se va finaliza la finele anului 2004, prin care va fi restructurat spațiul aerian la nivel regional și eficientizate serviciile prin globalizare, reorganizată furnizarea serviciilor de navigație aeriană independent de granițele naționale și creat un spațiu aerian unic deasupra continentului.

După integrare, România poate avea un rol foarte important în echilibrul geopolitic din zona Mării Negre și a Caucazului, în stabilizarea și dezvoltarea economică a acestora, în cooperarea regională, în strategia reconfigurării spațiului eurasiatic în viziune europeană și euro-atlantică.

⁷ Ion ILIESCU, *Integrare și globalizare. Viziunea românească*, Editura Presa Națională, București, 2003, p. 125.

Numeroși analiști politici apreciază că singura șansă a stabilizării Balcanilor o reprezintă integrarea europeană, pentru că UE este azi direct implicată în depășirea stării conflictuale din Kosovo, sporirea cooperării și încrederii regionale. La aceasta contribuie însă și inițiativele de cooperare locale sau care au fost lansate din exterior (trilateralele România-Bulgaria-Grecia, Turcia-Bulgaria-România, Pactul de stabilitate, Inițiativa de Cooperare în Europa de Sud etc.), ce au condus și conduc la întărirea stabilității și buneii vecinătăți, continuarea fermă a integrării și dezvoltării statelor regiunii.

Întrucât și pe termen lung NATO va rămâne cel mai durabil aranjament de securitate regională, țara noastră, ca stat membru al Alianței, va contribui activ la securitatea și stabilitatea Balcanilor și zonei Caucazului, Asiei Centrale și Mării Negre, lărgirea și dezvoltarea organizației, întărirea relațiilor cu UE și Federația Rusă, ducerea de operații în afara spațiului euro-atlantic, combaterea terorismului etc. Aportul său la stabilizarea regională consistă, în noua calitate dobândită în martie 2004, în participarea la întreg spectrul de misiuni NATO, în spațiul european și euro-atlantic, dar și la operații de sprijin al păcii, umanitare și post-conflict altele decât cele conduse de NATO (UE, ONU, OSCE), la diplomația apărării (prevenirea conflictelor, controlul armamentelor, neproliferare, măsuri colective de creștere a încrederii și securității, asistență și sprijin în domeniul militar etc.), la operații de tip coaliție.

Dacă, potrivit declarațiilor membrilor UE la reuniunea de la Copenhaga a Consiliului Europei din 12 decembrie 2002, Europa va deveni „un continent al democrației, libertății, păcii și progresului”, iar UE va acționa pentru evitarea creării unei noi linii de diviziune pe continent și promovarea stabilității și prosperității în interiorul și în exteriorul noilor granițe ale Uniunii, România va avea un rol foarte semnificativ îndeosebi în plan politico-militar, în structurile corespunzătoare

comunitare și în NATO, și abia ulterior economic, pe măsura creșterii sale economice și a integrării europene.

Adiacența spațiului românesc la trei din cele patru mari culoare strategice europene și apartenența sa la NATO și, curând, la UE vor permite României să contribuie substanțial la controlul strategic al situației din sud-estul Europei, Marea Neagră, până în arealul caspic, la prevenirea amenințărilor asimetrice și a conflictelor majore și protejarea intereselor europene și euro-atlantice⁸.

În condițiile în care OSCE își va întări cooperarea cu NATO în problemele combaterii terorismului, ale soluționării conflictelor regionale deschise sau latente (din Kosovo, Transnistria etc.) și consolidarea democrației în Balcani, Caucaz și Asia Centrală, statul nostru va avea o contribuție semnificativă la aceste demersuri.

În dezvoltarea Procesului de Cooperare în Europa de Sud-Est, a cărui președinție a fost preluată de țara noastră în luna aprilie a acestui an, atenția oficialilor români se îndreaptă către negocierile referitoare la Transnistria, retragerea trupelor și armamentului Federației Ruse, progresul european și euro-atlantic al Republicii Moldova.

Statul nostru va contribui, de asemenea, la creșterea sferei de influență și a rolului Alianței în Orientul Mijlociu, zona Mediteranei și a nordului Africii, în Afghanistan și Irak.

Pentru că România, ca membru al NATO și viitor membru al UE, nu este interesată doar de mediul de securitate regional, de stabilitatea acestuia, ci are un aport marcant la securitatea și stabilitatea continentului și ale altor spații: central-asiatic, mediteranean, al Orientului Mijlociu, practic ale

⁸ Vezi dr. Gheorghe VĂDUVA, „Geostrategii eurasiatice”, comunicare inclusă în volumul „A X-a sesiune de comunicări științifice «Securitate și societate: provocările mileniului trei»”, editat de Academia Națională de Informații, la 24 martie 2004, p. 172.

ansamblului spațiului sud-est-european și al Orientului Mijlociu lărgit.

Permanent, UE, NATO și SUA vor găsi în statul nostru un partener sau aliat serios, responsabil, un lider regional care, având resurse umane profesioniste, mijloace militare și economice suficiente, se poate angaja politic și poate juca un rol-cheie în stabilizarea regiunii.

CONCLUZII

- **Europa Centrală și de Sud-Est se confruntă, în epoca mondializării, cu o serie de probleme grave, destabilizatoare, care devin tot mai acute și mai presante, a căror soluționare implică un angajament comun al statelor regiunii, aflate în plin proces de integrare europeană și euro-atlantică.**
- **Prin integrarea în NATO și UE, România contribuie semnificativ la estomparea efectului de falie strategică din spațiul sud-est european (Balcani, Marea Neagră, Caucaz).**
- După aderare, țara noastră poate participa mai activ la consolidarea unui mediu favorabil stabilizării regiunii, **poate reprezenta un exemplu și un îndemn pentru continuarea reformelor în Balcanii de Vest, sporirea prosperității și stabilității, intensificarea dialogului regional.**
- **România a susținut și va susține întărirea capacității de acțiune comună a UE, NATO, OSCE și Consiliului Europei în domeniul stabilizării regionale și sporirea gradului de coordonare a implicării în soluționarea problemelor din Balcani.**
- Prelungirea tensiunilor și conflictelor din Balcani, Transnistria etc. necesită **un răspuns rapid și eficient din partea tuturor statelor regiunii, a organismelor internaționale implicate și o cooperare mai bună între ONU și instituțiile regionale.**
- Securitatea, stabilitatea și cooperarea regională se vor îmbunătăți substanțial prin **aplicarea cu fermitate de către întreaga comunitate de state din zonă a**

prevederilor Cartei relațiilor de bună vecinătate, stabilitate, securitate și cooperare în Europa de Sud-Est, adoptată de reuniunea șefilor de stat și de guvern de la București.

- Pilon solid de stabilitate regională, țara noastră acordă o foarte mare importanță **funcționării eficiente a structurilor de cooperare politico-economică instituite, dialogului statelor membre ale Inițiativei Central Europene (ICE), ale OCEMN, conferințelor economice regionale, afirmării vocației de integrare europeană a statelor regiunii, ca și modului în care lucrează structurile militare regionale.**
- O Europă Centrală și de Sud-Est puternic implicată în problemele securității și stabilității continentului nu poate fi decât **opera comună a tuturor statelor regiunii, inclusiv a României, ce realizează o coerență deplină între politici, strategii și acțiuni.**
- Țara noastră demonstrează faptic că **stabilitatea regiunii depinde de calitatea cooperării statelor sale în combaterea fenomenelor infracționale transfrontaliere: terorism, crimă organizată, trafic ilegal de arme, muniții, droguri și persoane, migrație ilegală etc.**
- Un factor consolidant al stabilității îl va reprezenta, și în viitor, aportul decisiv al României la **promovarea schimburilor culturale și a armoniei interetnice pe plan regional.**

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE

Redactor: CORINA VLADU
Tehnoredactor: MIRELA ATANASIU

Bun de tipar: 15. 12. 2004

Hârtie: A3
Coli de tipar: 2,125

Format: A5
Coli editură: 1,0625

Lucrarea conține 32 pagini
Tipografia Universității Naționale de Apărare

CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

Șoseaua Pandurilor, nr. 68-72, sector 5, București

Telefon: (021) 410.52.20

Fax: (021) 410.03.64